દરિદ્રનારાયણ જ્ઞાનપ્રચારમાળા ∵ ∴ પુ૦ ૮

દારૂથી થતો વિનાશ

લેખક

મગનભાઈ દેસાઈ

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ : અમદાવાદ

પ્રકાશક

પ્રસ્થાન કાર્યાલય

અમદાવાદ

-

ખેડૂતો મજૂરો કારીગરો માટે

દરિદ્રનારાયણ	સરસ્વતી
જ્ઞાનપ્રચારમાળા	ગ્રન્થમાલા
	પહેલા વર્ષનાં પુસ્તકો.
૧ વીરની ...	૧ ...

૮ દારૂથી થતો વિનાશ ૦—૦—૬	સ્વરાજ ૦—૪—૦
જમનો દૂત [સચિત્ર] ૦—૧—૦	રૂપિયા બે ભરી
	વાર્ષિક ગ્રાહક બનો

--*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*-*

પ્રકાશક : રણછોડજી કેસુરભાઈ મીસ્ત્રી : પ્રસ્થાન કાર્યાલય :
મૂળચંદભાઈ ત્રિકમલાલ પટેલ : સૂર્યપ્રકાશ પ્રિન્ટીંગ
અમદાવાદ

ભાદ્રપદ, સં. ૧૯૮૬

દારૂથી થતો વિનાશ

॥ सुत्रा वै मलमन्नानां पाप्मा य मलमुच्यते ॥

દારૂ તાડી ઇ૦ માદક પદાર્થો વાપરીને માણુસજાત જે રીતે ખુવાર થતી આવે છે, તે જોઇને તો એમ થાય કે તેને તે જડયાં જ ન હોત તો કેવું સારું થાત ! પરંતુ, પુરાતન કાળની કોઇ અજાણી ઘડીમાં માણુસને અચાનક, રાંધવાની કળાની જેમ, દારૂની શોધ હાથ લાગી ગઇ. ત્યારથી તે શોધને દુનિયાએ છોડી નથી અને તે પીવાથી જે કાંઇ આનંદ થયો હશે તે જ પ્રથમ આનંદની ખોજમાં આજે પણ વિનાશ વહોરે છે.

શરૂઆતમાં દારૂને લોકો લગભગ એક દિવ્ય વિભૂતિ માની પૂજતા હતા, એમ કહીએ તો ચાલે. પશ્ચિમના દેશોમાં તો તેને ‘ જીવનામૃત ’ જેવાં નામ આપવામાં આપ્યાં હતાં. આપણે ત્યાં પણ ‘સુરા’ નામ આપવામાં પૂજ્યભાવ તો જરૂર લાગે છે. પણ કજાત કાંઇ છૂપી રહે છે ? તરત જ તેનાં દુષ્ટ પરિણામો માલૂમ પડવા લાગ્યાં હશે. હિંદમાં, ચીનમાં, ઇજીપ્તમાં ઇતિહાસના આદિકાળથી દારૂનો સખત વિરોધ થતો આવેલો માલૂમ પડે છે. યૂરોપીય દેશોમાં દારૂનિષેધની ચળવળ, એ રીતે જોતાં, બહુ મોડી જાગી એમ કહેવાય—લગભગ ૧૮ મા સૈકાના અંતમાં વ્યવસ્થિત રીતે મદ્યનો વિરોધ થતો જોવા મળે છે.

દારૂ

દારૂ શું છે તે જાણવા જેવું છે. ગળપણવાળા પદાર્થોને— અને થોડે ઘણે અંશે બધાં અનાજમાં તથા મીઠાં ફળમાં ગળપણ હોય છે—અમુક વખત પડી રહેવા દેવાથી તે સડવા લાગે છે. આ સડામાંથી મદ્યના અર્કરૂપ જે ઝેર, જેને અંગ્રેજીમાં 'આલ્કોહોલ' કહે છે (આપણે તેને માટે 'મદ્યાર્ક' શબ્દ વાપરીશું) તે મદ્યાર્ક જુદું પડે છે. પદાર્થની અંદરના ગળપણ પર, 'યીસ્ટ' નામના જીવાણુને લીધે રાસાયણિક વિક્રિયા થાય છે. તેને પરિણામે આ મદ્યાર્ક તૈયાર થાય છે. એ મદ્યાર્કમાં દારૂની માદકતા રહેલી છે અને તેને લીધે, દારૂનું દારૂપણું છે. કેટલાક વિજ્ઞાનશાસ્ત્રી કહે છે કે ઉપર જણાવ્યાં તે 'યીસ્ટ' જીવાણુની એ વિષ્ઠા છે.

આ મદ્યાર્કના ઉદ્યોગ–રસાયનમાં ઘણા ઉપયોગ છે. અને દાક્તરો ઘી ધોવામાં કે માલીસ કરવામાં અથવા જીવાણુનો નાશ કરવા વગેરેમાં તેનો બહોળો ઉપયોગ કરે છે. આ મદ્યાર્ક તો હળાહળ ઝેર જેવું છે. એટલે જેવો ઉપયોગ એ અનુસાર એને બીજી વસ્તુ સાથે મેળવી, નબળું કરીને પછી વાપરવામાં આવે છે. કેટલાક દાક્તરો દારૂનો બાહ્ય ઉપયોગ કરવા ઉપરાંત દવામાં પીવડાવવામાં પણ માને છે. તેઓ એમ માને છે કે અમુક રોગ પર તેની અસર સારી હોય છે. આ માન્યતા સાવ ખોટી છે, એ આપણે આગળ જોઈશું. છતાં અમેરિકામાં જ્યાં દારૂની સદંતર બંધી કરવામાં આવી છે ત્યાં દવાતરીકે વાપરવા જે દાક્તરો માગે તેમને એમ કરવા છૂટ આપવામાં આવે છે. આ બધા તો દારૂના ઠીક ગણાતા ઉપયોગ થયા. પરંતુ દારૂનો વિચાર કરતી વખતે આપણને એની યાદ નથી આવતી—કદાચ કેટલાક ન યે જાણતા હોય કે તેનો એવો કોઈ સારો ઉપયોગ છે. દારૂ નામની સાથે આપણને તો તેના પીવાથી જે સત્યાનાશ વળે છે તે જ યાદ આવે છે.

મદ્યાર્કની અસર

પીવાથી મદ્યાર્કની અસર શી થાય છે તે હવે જોઇએ. આ બાબત અનેક જાતની ખોટી સમજો લોકોમાં પેસી ગઇ છે. અને આ ખોટી સમજો દારૂ પીનારા પાસેથી ફેલાતી રહેવાથી અજ્ઞાન અને અભણ લોકો દારૂ પીવાનું શીખતા જાય છે.

પાચન ઉપર

એમ મનાય છે કે, દારૂ પીવાથી પાચનશક્તિ વધે છે. ખરી વસ્તુ એથી ઊલટી છે કે, પાચનશક્તિ બગડે છે. સંગ્રહસ્થાનોમાં કેટલાંક પ્રાણી કે જનાવરનાં મડદાં રાખી મૂકવામાં આવે છે. તે સડી ન જાય કે બગડી ન જાય તે સારુ તેને મદ્યાર્કમાં રાખવામાં આવે છે. મદ્યાર્કની અસર એવી છે કે તે જંતુ પડવા નથી દેતું, અને વસ્તુને કઠણ બનાવી દે છે. એ જ અસર પેટમાં જઈને તે ખોરાક ઉપર પણ કરે છે. ખોરાકને કઠણ બનાવી દે છે, એટલે પછી તે ઓગળી નહિ શકવાથી પચી શકતો નથી. વિલાયતમાં હલ શહેરના ડૉ. હેત્રી મત્રોએ એક પ્રયોગ કરી જોયો હતો. તેમણે ત્રણ શીશીઓ લીધી. દરેકમાં ખોરાક અને પેટનો પાચક રસ મૂકીને સાથે એકમાં કડક દારૂ, બીજીમાં નરમ દારૂ, અને ત્રીજીમાં પાણી ભરીને મૂકી રાખ્યાં. આઠ કલાક પછી જોતાં પહેલી શીશીમાંનો ખોરાક કકડા જેવો કઠણ ઘન બનીને તરતો દેખાયો; બીજીમાં ઉપર જરા ફૂગ વળી હતી એટલું જ—બાકી તે એક ગાંગડો બની ગયો હતો; પરંતુ ત્રીજી શીશીમાં જોયું તો ખોરાક પાણી સાથે એકરસ બની ગયો હતો ! એટલે નરમ દારૂ પણ કડકનો જ નાનો ભાઇ છે, એમ સિદ્ધ થયું. આ શીશીમાં જેવું બન્યું એવું જ પેટમાં બને એ કહેવાની જરૂર નથી. ઘણાખરા મદ્યપીનારા બદહજમીની ફરિયાદવાળા હોય છે.

રુધિર ઉપર

મદ્યાર્કની વધારે ખરાબ અસર તો રુધિર ઉપર થાય છે. મદ્યાર્ક શરીરમાં જાય છે કે તરત હૃદય જોરમાં અને ઝપાટાભેર

ધડકવા લાગે છે, અને લોહીનું દબાણ વધી જાય છે. એથી કરીને એકદમ તો જાણે સ્ફૂર્તિ આવી હોય અને હૃદયને ફાયદો થયો હોય એમ લાગે છે. એથી શરૂઆતમાં કેટલાક દાક્તરો પણ ભૂલમાં માની બેઠેલા કે દારૂથી ફાયદો થાય છે. પરંતુ એ દેખવા માત્ર જ ફાયદો હોય છે. મદ્યાર્કનો એવો ગુણ છે કે લોહીમાં તે જલદીથી ઘૂસી જાય છે. ઘૂસીને લોહીમાં શરીરને માટે જે જરૂરી પ્રાણવાયુ ફરતો હોય છે તેને તે ખાઈ જાય છે. એટલે શરીરને પ્રાણવાયુ ઓછો મળે છે. અને પ્રાણવાયુ ઓછો મળવાથી શરીરમાં ચરબી વધે છે અને શરીર ફોફું થવા લાગે છે કે નબળું પડતું જાય છે.

બીજું, રુધિરની આમ શક્તિ હણાવાથી દારૂ પીનારને કંઈ વાગે છે ત્યારે ઝટ મટતું નથી. અને દાક્તર વાઢકાપ કરે છે તેમાંય દારૂ પીનારને માટે વધારે જોખમ મનાય છે. દારૂ રુધિર-નળીઓની ચેતનશક્તિને હણે છે, એથી કરીને તે ફૂલી જાય છે અને નબળી પડે છે. એથી કરીને દારૂ પીનારાને ઘણી વાર પક્ષાઘાત થઈ જાય છે.

શરીરની ગરમી ઉપર

એમ માનવામાં આવે છે કે, શરાબથી શરીરની ગરમીવધે છે. આ બાબતમાં બને છે એમ કે, મદ્યાર્કથી ચામડીની રુધિરવાહિનીઓ ફૂલે છે, એટલે શરીરની અંદરની ગરમી બહાર ચામડી ઉપર આવે છે. આને લીધે એવો ભ્રમ થાય છે કે આખા શરીરની ગરમી વધી! ખરું જોતાં તો તે ઘટી. અંદરની ગરમી ચામડી પર આવી એટલે બહારની હવામાં ઝટ ઊડી જવાની. પરિણામે અંદરની ગરમી જો શરાબ ન પીધો હોત તો સચવાઈ રહેત તે ઊલટી ઊડી ગઈ! અને આપણે જોયું કે શરાબ પ્રાણવાયુને ખાઈ જાય છે. અને શરીરની ગરમી પ્રાણવાયુને આભારી છે. એટલે ય પણ ગરમી ઘટે છે. સારી ગરમી તો શરીરમાં ખોરાક બરાબર પચે તેનાથી જ મળે છે. કેટલાક અણસમજુ લોકો ટાઢ કાઢવા

ખૂબ દારૂ ચઢાવ્યે જાય છે. તેઓને એટલી બધી શીત લાગી જાય છે કે પરિણામે ત્રિદોષ કે સૂંઝારો થઇ જાય છે.

હૃદય ઉપર

દારૂની હૃદય પર સારી અસર થાય છે, એમ માનનારા પણ પડ્યા છે! તેઓએ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે કે જે વસ્તુથી રુધિર બગડે તેનાથી હૃદયને ફાયદો થાય જ નહિ. લિવરપૂલ વિદ્યાપીઠના ડૉ. જોન હે નામના અધ્યાપકે મૂંઝારા પર દારૂની અસર વિષે પ્રયોગ કરેલા. ૧૫૦ મૂંઝારાના દરદીમાંથી ૪૭ ને દારૂ વિના ઉપચારો કર્યા બાકીના ૧૦૩ દરદીને દારૂ સાથે કર્યા. પરિણામ એ આવ્યું કે, દારૂથી હૃદયને ઉત્તેજિત કરવા જતાં ઊલટું તે નબળું પડી ગયું અને દારૂ પીનાર દરદીની મટવાની આશા ઓછી થઇ!

ફેફસાં ઉપર

પહેલાં એમ માનવામાં આવતું કે, શરાબ ક્ષયરોગનો કાંઇક અંશે વિરોધી છે; પણ એ માત્ર માન્યતા જ હતી. ખરી વાત તો એ છે કે, શરાબ પીવાથી ક્ષયરોગ ઊલટો જલદી લાગુ પડે છે; અને શરીરનાં અંગોમાંથી રોગ સામે થવાની શક્તિ હરાઇ જવાથી તે રોગનાં જંતુઓ શરીર પર ચઢી વાગે છે. આમ હોવાથી એક પુસ્તકમાં તો કહ્યું છે કે "છોકરાઓને–જુવાનીઆઓને શરાબ ટેવપૂર્વક પીવા દેવામાં આવે તો ક્ષયરોગના ઉમેદવારોની એક જાતિ જ તૈયાર થઇ જશે! એટલે ક્ષયરોગ સામે થવું હોય તો શરાબ સામે થવાનું એમાં આવી જાય છે."

તાકાત ઉપર

કેટલાક લોકોને એવો ભ્રમ છે કે, દારૂથી તાકાત આવે છે, જોર ચડે છે! એ જોર જે દેખવા માત્ર છે તે કોના જેવું છે? તેલ થઈ રહેવા આવેલો દીવો જેમ છેવટે વધારે જોરથી બળે છે તેમ દારૂવાળાના જોરનું છે. આપણે જાણીએ છીએ કે, થોડા જ વખતમાં તે નશાથી ગબડી પડવાનો છે; પરંતુ જે જોર દેખવામાં આવે છે તે પણ ખરેખરું જોર નથી. ઇંગ્લેન્ડના પ્રખ્યાત

દાક્તર, સર બી. ડબ્લ્યુ રીચર્ડસન એમ. ડી. એફ. આર. એસ. લખે છે કે "મેં શોધી કાઢયું છે કે મદ્યાર્ક સ્નાયુની સંકોચશક્તિને નબળી કરે છે અને તેની સતત કામ કર્યા કરવાના વખતની હદમાં ઘટાડો કરી દે છે." એટલે આપણે જાણીએ છીએ તેમ, દારૂડિયામાં બાથુનું જોર કરવા તાકાત નથી હોતી. તે ઝટ થાકી જાય છે. તાકાતનો અમુક આધાર સ્નાયુ ઉપર હોય છે. એ જ દાક્તર કહે છે કે "દારૂથી સ્નાયુઓને શક્તિ અને ચાલાકી મળે છે, એ તદ્દન જૂઠી વાત છે." સર ફ્રેડ્રીક ટ્રવીઝ કરીને એક પ્રખ્યાત વાઢકાપશાસ્ત્રી છે, તેમનો આવો અનુભવ છે: "કામ કરવા તાકાત આપવાની બાબતમાં મદ્યાર્ક પારવિનાનો ઉડાઉ છે; એટલે એવા ઉડાઉ ઉપાયોમાં બને છે તેમ, પરિણામે તાકાતનું દેવાળું નીકળે છે. અને નવાઈની વાત છે કે, લશ્કર દારૂ પીને કામ કે કૂચ નથી કરી શકતું. હું...લશ્કરમાં હતો તેના ૩૦,૦૦૦ સિપાઈઓમાંથી પહેલા જે થાકીને બેસી પડયા તે ઊંચા કે નીચા, મોટા કે નાના માણસો ન હતા—પરંતુ જે ગબડ્યા તે દારૂ પીનારા હતા. અને જાણે એમના બરડા પર લેબલ માર્યું ન હોય તેમ તેઓ જ ચોખ્ખા તરી આવીને બેસી પડયા!"

અમેરિકામાં જ્યાં દારૂ બંધ કરવામાં આવ્યો છે ત્યાં વેપાર-ઉદ્યોગમાં કામ કરનારાઓની શકિત વધ્યાનું ચોખ્ખું જોવા મળે છે. પહેલાંના દારૂડિયા મજૂરો આજે દારૂ છોડીને પહેલાં કરતાં વધારે કામ આપે છે. એમ માલમ પડયું છે કે દારૂ બંધ થવાને લીધે કારખાનાંમાં ૨૫ ટકા મજૂર વધ્યા છતાં કામ ૮૦ ટકા વધારે થયું. રેલ્વેમાં એટલાં જ માણસો રહેવા છતાં ૨૨ ટકા કામ વધ્યું!

ખેલાડી અને કુસ્તીબાજોનો તો બધે જ એ અનુભવ છે કે દારૂ વિના જ તેમનાં કામ ઉત્તમ થઈ શકે છે.

મગજ ઉપર

આ બધી અસર તો શરીરનાં નીચલાં અંગો પર થઈ; પરંતુ મસ્તક ઉપર તો એની અસર પહેલા નંબરની થાય છે. પેટમાં

પહોંચે શરાબ લોહી વાટે પહેલો મગજે પહોંચે છે. પછી મગજના રુધિરાભિસરણમાં એવી વિક્રિયા કરી મૂકે છે કે યાદશક્તિ ગૂમ થઈ જાય છે અને વિચારો એકત્રિત કરવાની શક્તિ ખોવાઈ જાય છે. વધારે પ્રમાણમાં જો પીવાયો હોય તો માણસ તોફાને ચઢે છે, મારે છે, ગમે તેમ બોલે છે, ખૂન પણ કરી દે છે—અને છતાં તેને કશાની ખબર નથી હોતી!

અને પીધાની અસર મગજ પર તો રહી જ જાય છે. શરાબમાંથી લોક ગાંડા બની જાય છે. મગજના રુધિરનું દબાણ વધી જવાથી કોઇ વાર વાહિનીઓ ફાટી જાય છે અને પરિણામે તાત્કાળિક મરણ પણ નીપજે છે કે પક્ષાઘાત થઇ જાય છે. મગજ પરની આવી અસરને લીધે ઇચ્છાશકિત તો રહેતી જ નથી. એટલે પછી નીતિધર્મ તો તેના વિના ટકે જ ક્યાંથી?

પછી તે સ્વધર્મ, કુટુંબ, સ્વમાન કશાના ભાન વિના વિનાશને પંથે દોડયો જાય છે.

દારૂનો કેફ અને વ્યસન

આમ દારૂની મગજ ઉપર પહેલી અને ભારે અસર હોવાથી તેનું ઝેર કેફ પણ ચઢાવે છે. કદાચ, આ કેફની ઘેલછા પીનારને આનંદ જેવી લાગતી હોય. પરંતુ આ કેફ તો ઝેર વ્યાપવાની શરૂઆતનું ચિહ્ન છે. ઝેર ઝેરનું કામ તો શરીર ઉપર કરતું જ હોય છે. એને લીધે શરીરમાં ઉપદ્રવો થાય છે, પરંતુ પીવાની ટેવ પડવાથી તે દેખાતા નથી. એટલે એક વખત દારૂ પીવાનો શરૂ થાય છે કે તેમાંથી વ્યસન બંધાતાં વાર નથી લાગતી—આપોઆપ જ બંધાય છે. પીવાથી શરીરમાં બેચેની આવે છે: ફરી પીવાથી તે એક વાર તો નથી માલમ પડતી એટલે ફરી પીવાય છે; વળી ફરી પીવાય છે. અને હવે તો વધારે ફાયદો ઉઠાવવા કદાચ વધારે પીવાય છે. આમ કરતાં કરતાં એક સાદા ભલા માણસમાંથી પાકો દારૂડિયો નીપજે છે. જેમ જેમ દિવસ વધતા જાય છે તેમ

તેમ મગજશક્તિ નબળી પડી જવાથી ટેવ રોકવા જાય તોય નથી રોકી શકાતી. પછીથી તો ' **अघोऽघो गंगेयम्** ' ની પેઠે જ થાય છે.

મદ્ય : રોગનું ઘર

મદ્યાર્ક દરેક જાતના દારૂમાં હોય છે. એટલે કોઈ એમ ન માને કે અમુક દારૂ સારો છે અને અમુક દારૂ નઠારો છે. મદ્ય માત્ર ખરાબ છે. એ સિદ્ધાંતને આજની દુનિયા ધીમે ધીમે માનતી જાય છે. એની બે ખરાબમાં ખરાબ અસર આ છેઃ–(૧) મગજ ઉપર એનું ઝેર ચઢે છે, તેથી કરીને યોગ્ય આચાર તથા વિચારની શક્તિનો નાશ થાય છે; (૨) રુધિરમાં નીરોગિતાના જે અણુઓ છે એમને મદ્યનું વિષ ચઢવાથી તે કામ કરતા અટકે છે. આથી કરીને મદિરાસક્ત શરીર પર રોગોનું આક્રમણ સહેલું થઇ પડે છે. એટલે રોગ ઝટ લાગે અને લાગ્યા પછી ઝટ સાજા નથી થઇ શકાતું. આમ હોવાથી એક પ્રખ્યાત દાક્તરે કહ્યું છે કે, "દારૂથી હમેશાં આરોગ્યને નુકસાન થયું છે."

અમેરિકામાં ઇ. સ. ૧૯૧૯ થી સંપૂર્ણ દારૂનિષેધનો કાયદો કરવામાં આવ્યો છે. તેનાં બધી જાતનાં પરિણામો ખૂબ ચોકસાઈથી અને વિગતવાર સંઘરવામાં આવે છે. તેમાંથી આરોગ્ય સંબંધી પરિણામો જાણવા જેવાં છે. ૧૯૧૯ પછી સાત વર્ષમાં શરાબખોરીને લીધે નીપજતાં મરણો લગભગ ૧૬,૦૦૦ જેટલાં ઓછાં થઇ ગયાં છે! (લીવર) કાળજાના રોગ લાખે ૧૩ જણને લાગુ પડતા ત્યાંથી ઘટીને સાત જણને લાગુ પડે છે. એટલે પ્રથમ સાત વર્ષમાં તે રોગમાંથી ૩૮,૦૦૦ માણસ મરી જતાં બચ્યાં. દારૂને લીધે માણસ ગાંડા થઈ જાય છે. ૧૯૧૦ માં, દશેક ટકા, દારૂને લીધે ગાંડા થયા હતા. ૧૯૨૨ માં માત્ર ૩.૭ ટકા ગાંડા થયા. સંખ્યા ગણતાં ૫,૫૫૭ જણ ગાંડપણ લાગવામાંથી બચી ગયા.

જુવાનિયાઓની તબિયત પર ભારે અસર થઈ છે. એની ગણતરી દર વર્ષે, પાંચ વર્ષ નીચેનાં ૧૪,૫૦૦ બાળકો, પાંચથી દસ વર્ષનાં ૨,૦૦૦, દસ થી વીસ વર્ષનાં ૧,૦૦૦ મરણમાંથી બચ્યાં. એટલે પ્રતિવર્ષ ૧૭,૫૦૦ જુવાન મદિરાસુરના મોંમાંથી બચી જઇને દેશને મળતા રહ્યા.

આમ દારૂનિષેધનાં પરિણામો પરથી આપણને ખાત્રી થાય છે કે દારૂ સાચે રોગનું ઘર છે.

વ્યસનનો પ્રચાર અને આબાદી

આવી ભયંકર અને મનુષ્યજાતિની વિધ્વંસક વસ્તુમાં વળી સ્વાદ ઉમેરીને તેને વધારે ભયંકર બનાવી દીધી છે. દારૂની અનેક જાતો પેદા કરવામાં આવે છે. તેમાં સ્વાદ આપવામાં આવે છે, સુગંધી નાખે છે. કેટલીક ન્યાતોમાં તેને સારા પ્રસંગે વાપરવામાં આવે છે. એથી ન્યાતનાં બાળકો પણ આપોઆપ પીવાનું શીખતાં જાય છે. વેપારી લોકો કરોડોનો તેમાંથી નફો કાઢે છે; દુકાનદારો દલાલી ખાય છે, સરકાર કર મેળવે છે, છાપાંવાળા જાહેરખબરો-માંથી પૈસા મેળવે છે. આવા અનેક ટૂંક દૃષ્ટિવાળાના સ્વાર્થને લીધે વ્યસનનો ભારે બહોળો પ્રચાર થાય છે. એમ પણ દલીલ કરનારા પડ્યા છે કે, આનાથી કેટલા બધા લોકોને કામધંધો મળે છે! આવા ટૂંકી અક્કલના લોકો એ નથી સમજતા કે, દારૂ પીવાથી કાંઈ નવું ધન ઉત્પન્ન નથી થતું, પરંતુ ઊલટું, ગરીબાઇને નોતરૂં મળે છે અને દારૂ પીને જે અખૂટ ઉત્પાદક શક્તિનો નાશ થાય છે એ તો અમાપ છે. સર જ્યોર્જ પૈશ કરીને ઈંગ્લેન્ડનો પ્રખ્યાત નાણાંશાસ્ત્રી લખે છે: "વધારે કે ઓછો, ગમે તેટલો પણ દારૂનો વાપર કરવાનું ઈંગ્લેંડમાં જે વ્યસન પડ્યું છે, તેના કરતાં બીજું કશું વધારે નુકસાનકારક નથી. દારૂ કાઢ્યા સિવાય દેશમાંથી દારિદ્ર કાઢવાનું કદી શક્ય થનાર નથી. દેશના ગરીબ પછાત લોકોની દશા સુધારવા કેળવણી તથા સમાજસુધારાદ્વારા જે પ્રયત્નો થાય છે તે મોટે ભાગે દારૂની બદીથી ધોવાઈ જાય છે."

મોટરો બનાવનાર હેન્રી ફૉર્ડને બધા ઓળખી શકશે. એણે કહ્યું છે કે,

કેટલાક રાજપુરુષો, દેશની આબાદીની વાત કરીએ તેમાં દારૂનિષેધને શું લેવા દેવા એમ માની, તે વિષે ચૂપ રહે છે...મને સમજાતું નથી કે એ બેનો ભેદ શી રીતે પાડી શકાય. **કશી પણ આબાદી દારૂનિષેધ થયા વિના અશક્ય** છે. અત્યારની આપણી ભારે ઉત્પાદક શક્તિ અને રોજીના મોટા દર—અને જે દુનિયામાં વધારેમાં વધારે છે—તે અમેરિકાના કારીગરના નિર્વ્યસનીપણાને લીધે ઉદ્યોગિતાને આભારી છે. એને આ શક્તિ ને રોજી કમાવાં જ પડત: બીજી કશી રીતે ન મળત. અને એ જો નિર્વ્યસની અને ઉદ્યોગી ન હોત તો તે કમાઈ ન શક્યો હોત. એક ગણિતના હિસાબની જેમ મને ખાત્રી છે કે જો દારૂ પાછો [અમેરિકામાં] પેસે તો ખાત્રીપૂર્વક રોજીમાં અનિવાર્ય ઘટાડો આવવાનો જ; કારણ કે દારૂ અને આબાદી એક જોડે કદી નથી રહી શકતાં. ”

એક ટૂંકો હિસાબ માંડવાથી આ સ્પષ્ટ દેખાશે. હિંદમાં દર વર્ષે એક અબજ રૂપિયા દારૂ ઇત્યાદિ માદક પદાર્થો પાછળ ઊડે છે એમ અંદાજ છે. એ વાત ચોક્કસ છે કે, દારૂ ખોરાક નથી. એટલે એ પીવાથી નિર્વાહ તો નથી જ થતો. માની લઇએ કે દારૂના ધંધામાં ચોથા ભાગના પૈસા મજૂરોને મળતા હશે, બીજા ચોથા ભાગના સરકારને મળે; તોપણ બાકીના અર્ધ ભાગના પૈસામાંથી શું મળતર રહ્યું? ઉત્પાદક શક્તિનો નાશ, તાકાતનો અપવ્યય, રોગ, કુટુંબોની છિન્નભિન્નતા વગેરે જ તેના બદલામાં રહે છે! આબાદીનો આધાર ચારિત્ર્ય પર છે, શુદ્ધ બુદ્ધ ઉપર છે. પરંતુ દારૂ એ જ બે વસ્તુઓ હરી લે છે, અને પૈસા તો પ્રથમ જ!

દારૂ જવાથી અમેરિકામાં કરોડો રૂપિયા લોકો બેંકોમાં જમા કરાવી શકયા છે ![૧] જેમને ઘર નહોતાં તેઓ ઘરવાળા થયા છે,[૨] વધારે મોટરો રાખતા થયા છે,[૩] દૂધ–દહીં–ઘી વધારે ખાવા મળે છે.[૪] દરેક દિશામાં આબાદીનો વધારો ચોખ્ખો દેખાય છે. "એમાં શંકા નથી કે, દુનિયાના દુઃખનું મોટામાં મોટું કારણ દારૂ છે."

ચીનની એક આખ્યાયિકા છે કે ૪૦૦૦ વર્ષ પૂર્વે ત્યાંના બાદશાહે મદ્યપાન બંધ કરાવ્યું. તેને પરિણામે ત્રણ વર્ષ સુધી ત્યાં સોનાનો વરસાદ વરસ્યો ! જો દેશમાં દારૂ બંધ થાય તો સાચેસાચ સોનું વરસે, એ અમેરિકાના દાખલ ઉપરથી સાચું ઠરે છે.

નીતિભ્રંશ

આમ શરીર તથા ધનના સત્યાનાશ કરતાં નીતિનો નાશ ઓછો કમકમાટીભરેલો નથી. દુનિયામાં ગુના કરનાર લોકનો મોટો ભાગ દારૂ પીનારા હોય છે. ઇંગ્લેન્ડના બે ન્યાયાચાર્યનું આ કહેવું છેઃ "મદ્યપાન આપણી જેલો ભરી આપે છે." "એ વીસ વર્ષના ગાળામાં જેટલાં ખૂન, ચોરી, ધાડ, તોફાનો, વ્યભિચાર, બળાત્કાર અને એવા બીજા અત્યાચારો થયા છે એના જો પાંચ ભાગ પાડવામાં આવે તો તેમાંના ચાર ભાગ અતિપાનનાં પરિણામ

---

૧ ૧૯૨૫ માં લગભગ રૂા. ૭૨,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦ નો વધારે સંગ્રહ થયો. અને કુલ વસ્તીના ૧/૩ ભાગથી વધારે સંખ્યા જમા કરનાર હતી.

૨ ઘર બાંધનાર મંડળીઓમાં ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૬ સુધીમાં દર વર્ષે સરેરાશ ૯૫૦૪૬૪ સભ્યો વધતા ગયા. તે પહેલાં વધારાની સરેરાશ ૩૦૯૮૩૦ હતી.

૩ ૧૯૨૪ કરતાં ૧૯૨૫ માં ૩૦૦૦૦૦૦ મોટરવાળા વધ્યા.

૪ ૧૯૨૭ માં ૪૨ ગેલન દૂધ જણ દીઠ વપરાતું. ૧૯૨૬ માં ૫૭ ગેલન જણ દીઠ વપરાય છે. એટલે આપણા વજનમાં ૫૭૦ શેર થયુંઃ માથા દીઠ રોજ ૧।। શેર ઉપર દૂધ.

હોવાનું મળી આવે, એમ મને લાગ્યું છે." એક અંગ્રેજી જેલ-પદ્ધતિનો અભ્યાસી લખે છે કે "એ પ્રમાણયુક્ત અનુમાન છે કે અમુક એક વર્ષમાં આ દેશમાં જે ગુના થયા હોય એના લગભગ ૫૦ ટકા દારૂએ ઉપજાવીને આપ્યા છે. દારૂનિષેધક કાયદો કરવો એ આડકતરી રીતે ગુના અટકાવવાનો કાયદો કરવા બરાબર છે."

ધર્મગ્રંથોમાં દારૂને મહાપાપ સમાન ગણ્યો છે. અને કહ્યું છે કે જે પીએ તેને શૂદ્ર જ ગણવો જોઈએ. યક્ષ અને રાક્ષસ જ સુરા અને માંસ વાપરે છે. એનું પાપ એવું ભારે ગણ્યું છે કે તેમાંથી શુદ્ધ થવા સારુ મરણ જ પ્રાયશ્ચિત્ત બતાવ્યું છે. ખરેખર, દારૂડિયો મરણથી જ એ જીવલેણ પાપમાંથી બચે છે. સાથે બીજાંને મારતો જાય છે એ વધારેમાં.

આ વિજ્ઞાનસિદ્ધ સત્ય છે કે દારૂની અસરથી બુદ્ધિ સહિત બધી જ ઇંદ્રિયો વિકલ થઇ જાય છે: માત્ર હૃદય અને તેના જેવાં સ્વતઃ કામ કરનારાં અંગોના જ્ઞાનતંતુ સિવાય બધા જ જ્ઞાનતંતુઓ બેકામ બની જાય છે. એટલે દારૂ પીનારની પાસે ઇંદ્રિયોના સંયમની આશા રાખવી એ ફોગટ છે. પછી જેનામાં ઇંદ્રિયોનો સંયમ નથી તેનામાં નીતિ કેવી? દારૂડિયા મોંમાં આવે એવી બીભત્સતા કાઢે છે, ગમે તેના પર હાથ ઉપાડે છે, મા-બહેનનો ભેદ ભૂલી જાય છે, તેના હૃદયમાંથી કોમળ લાગણીઓ નાશ પામે છે—આ બધું જેણે દારૂડિયા લોક જોયા હશે તેમને ખબર છે. એ એવી ભારે નીતિનાશક વસ્તુ છે કે તેને માટે મનુસ્મૃતિ કહે છેઃ "બ્રાહ્મણ એક વાર પણ તેને પીએ તો તે શૂદ્રત્વને પામે છે."

આવી ભયંકર વસ્તુનો તો સદંતર ત્યાગ જ ઘટે છે.

દારૂ !

રૂ પાછળ ૨૫ કરોડ રૂપિયા આપી આપણે બરબાદ બનીએ છીએ. તેની બદીથી આપણ ઘરબાર ભાંગી ગયાં છે. દક્ષિણ આફ્રિ-વકીલાતનો ધંધો કરતો છતો ત્યાંના મજૂરભાઇઓ સાથે હું ભમતો હતો. એ મજૂરો પોતાના કામને અંગે મને મળવા પણ આવતા. અને હું તેમના જીવનમાં ઓતપ્રોત થતો હોવાથી તેઓ પોતાનાં સુખદુઃખની વાતો કરીને પોતાની કરુણ કથા સંભળાવતા. અને પીવાથી તેઓ કેટલા પાયમાલ થઈ જતા તે કહેતાં કહેતાં ડૂસકે ડૂસકે રડી પડતા. આવા જ હાલ અમદાવાદના ઘણા મજૂરભાઇઓના થઈ રહ્યા છે એમ મેં જાતે અનુભવ્યું છે. દારૂ પીનારા પોતાની પત્ની, માતા, દીકરી વચ્ચેનો ભેદ પણ ભૂલી જાય છે. માણસ મટી પશુ બને છે. જે કોઇ આ દારૂની બદીમાં ફસાય છે તે બધા હેવાન બની જાય છે.

ગાંધીજી

સારાં જ પુસ્તકો વાંચ

પીશો મા

તમે પીશો મા પીશો મા પીશો મા, દારવો પીશો મા
તમે ભડ ભડ ભડ બાળનારો કે, દારવો પીશો મા
તમે પીઓ તો ગોરસ પીજો કે, દારવો પીશો મા;
તમે ભડ ભડ દિલ બાળનારો કે, દારવો પીશો મા.
તમે પીઓ તો પ્રેમરસ પીજો કે, દારવો પીશો મા;
તમે ભડ ભડ દિલ બાળનારો કે, દારવો પીશો મા.
તમે પીઓ તો આમરસ પીજો કે, દારવો પીશો મા;
તમે ભડ ભડ ધન બાળનારો કે, દારવો પીશો મા.
તમે પીઓ તો રામરસ પીજો કે, દારવો પીશો મા;
તમે ભડ ભડ પુણ્ય બાળનારો કે, દારવો પીશો મા.

જુગતરામ દવે

અમે લીધી પ્રતિજ્ઞા પાળશું રે,
ભલે કાયાના કટકા થાય— અમે૦